Документ подписан простой электронной подписью
Информация о владельце:
ФИО: Сыров Игорь Анатольевич
Должность: Директор
Дата подписания: 30.10.2023 15:10:39
Уникальный программный ключ:
b683afe664d7e9f64175886cf9626a198149ad36

СТЕРЛИТАМАКСКИЙ ФИЛИАЛ
ФЕДЕРАЛЬНОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТНОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО
УЧРЕЖДЕНИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
«УФИМСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ НАУКИ И ТЕХНОЛОГИЙ»

Факультет ***Башкирской и тюркской филологии***
Кафедра ***Татарской и чувашской филологии***

Аннотация рабочей программы дисциплины (модуля)

дисциплина ***Б1.В.02 Устное народное творчество (родное)***

часть, формируемая участниками образовательных отношений

Направление

44.03.05 ***Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)***
код наименование направления

Программа

Родной (татарский, чувашский) язык и литература, Иностранный язык

Форма обучения

Очная

Для поступивших на обучение в
2023 г.

Стерлитамак 2023

1. Перечень планируемых результатов обучения по дисциплине, соотнесенных с установленными в образовательной программе индикаторами достижения компетенций

Формируемая компетенция (с указанием кода)	Код и наименование индикатора достижения компетенции	Результаты обучения по дисциплине (модулю)
ПК-1. Способен использовать теоретические и практические знания для постановки и решения исследовательских задач в предметной области и в области образования	ПК-1.1. Знает о знаково-символической природе и генезисе языковых и литературных явлений, факторах их исторического развития для объяснения актуальных проблем и тенденций развития языка и литературы.	Обучающийся должен: Знать основные положения теории и истории основного изучаемого языка (языков) и литературы (литератур), теории коммуникации, филологического анализа и интерпретации текста в собственной научно-исследовательской деятельности.
	ПК-1.2. Умеет интерпретировать лингвистические, историко-литературные, культурно-мировоззренческие явления и процессы в контексте общей динамики развития языка и литературы с учетом их использования для решения исследовательских задач .	Обучающийся должен: Уметь применять на практике полученные знания в области теории и истории чувашского языка и литературы, теории коммуникации, филологического анализа и интерпретации текста в собственной научно-исследовательской деятельности.
	ПК-1.3. Владеет навыками комплексного поиска, анализа и систематизации информации по изучаемым проблемам языка и литературы с использованием научных и текстовых источников, научной и учебной литературы, информационных баз данных.	Обучающийся должен: Владеть навыками научно-исследовательской деятельности в области филологии.
ПК-2. Способен выделять структурные элементы, входящие в систему познания предметной области (в соответствии с профилем и уровнем обучения), анализировать их в единстве содержания, формы и выполняемых функций	ПК-2.1. Знает структурные элементы, входящие в систему познания предметной области, выделяет и анализирует единицы различных уровней языковой системы в единстве их содержания, формы и функций, мир художественного произведения как культурно-эстетического феномена и литературных явлений в их	Обучающийся должен: Знать наиболее значительные достижения филологической науки в избранной конкретной области.

	структурном единстве и функциях.	
	ПК-2.2. Умеет находить структурные элементы, входящие в систему познания предметной области, анализировать, синтезировать, применять системный подход в соответствии с поставленными задачами.	Обучающийся должен: Уметь оценивать различные методологические решения филологических проблем.
	ПК-2.3. Владеет навыками анализа и интерпретации литературных и языковых явлений в единстве содержания, формы и выполняемых функций	Обучающийся должен: Владеть навыками самостоятельного пополнения знаний в сфере филологии.

2. Цели и место дисциплины (модуля) в структуре образовательной программы

Цели изучения дисциплины:

Дисциплина «Устное народное творчество (родное)» относится к части, формируемой участниками образовательных отношений. Дисциплина изучается на 1 курсе в 1 семестре.

Цели изучения дисциплины – получить представление о фольклоре как коллективном, основанном на традициях, творчестве групп или индивидуумов; сфере явлений и фактов вербальной духовной культуры во всем многообразии; значении фольклора в становлении чувашской литературы, формирования ее национального своеобразия; познакомиться с системой жанров чувашского устного народного творчества, особенностями их функционирования, содержания и формы; научиться применять полученные знания в процессе сбора, систематизации и анализа произведений устного народного творчества.

Дисциплина изучается на 1 курсе в 1 семестре

3. Объем дисциплины (модуля) в зачетных единицах с указанием количества академических или астрономических часов, выделенных на контактную работу обучающихся с преподавателем (по видам учебных занятий) и на самостоятельную работу обучающихся

Общая трудоемкость (объем) дисциплины составляет 3 зач. ед., 108 акад. ч.

Объем дисциплины	**Всего часов**
	Очная форма обучения
Общая трудоемкость дисциплины	108
Учебных часов на контактную работу с преподавателем:	
лекций	16
практических (семинарских)	32
другие формы контактной работы (ФКР)	1,2
Учебных часов на контроль (включая часы подготовки):	34,8
экзамен	
Учебных часов на самостоятельную работу обучающихся (СР)	24

Формы контроля	Семестры
экзамен	1

4. Содержание дисциплины (модуля), структурированное по темам (разделам) с указанием отведенного на них количества академических часов и видов учебных занятий

4.1. Разделы дисциплины и трудоемкость по видам учебных занятий (в академических часах)

№ п/п	Наименование раздела / темы дисциплины	Виды учебных занятий, включая самостоятельную работу обучающихся и трудоемкость (в часах)			
		Контактная работа с преподавателем			СР
		Лек	Пр/Сем	Лаб	
1	**Раздел 1. Мĕн вăл фольклор?**	**2**	**2**	**0**	**4**
1.1	Мĕн вăл фольклор?	2	2	0	4
2	**Раздел 2. ЧĂВАШ ХАЛĂХ СĂМАХЛĂХНЕ ПУХСА ТĔПЧЕНИ**	**0**	**2**	**0**	**6**
2.1	Чăваш халăх сăмахлăхне пухса тĕпчени.	0	2	0	6
3	**Раздел 3.ЧĂВАШ ХАЛĂХ СĂМАХ ӲНЕРĔН ЖАНРĔСЕМ**	**1**	**2**	**0**	**0**
3.1	Чăваш халăх сăмах унерĕн жанрĕсем.	1	2	0	0
4	**Раздел 4.ЧĂВАШ ХАЛĂХ СĂМАХ ӲНЕРĔН ПРОЗА ЖАНРĔСЕМ**	**9**	**18**	**0**	**8**
4.1	Чăваш халăх сăмах унерĕн проза жанрĕсем.	1	2	0	0
4.2	Миф.	1	2	0	0
4.3	Улăп тата аваллăх халапĕсем.	1	2	0	4
4.4	Тĕшмĕш халапĕсем	1	2	0	4
4.5	Чăваш халăх юмахĕсем. Янавар юмахĕ.	1	2	0	0
4.6	Паттăр юмахĕ.	1	2	0	0
4.7	Нараста юмахĕ.	1	2	0	0
4.8	Шаймăк юмахĕ. Месек.	1	2	0	0
4.9	Пареми.	1	2	0	0
5	**Раздел 5. АЧА-ПĂЧА СĂМАХЛĂХĔ**	**1**	**2**	**0**	**0**
5.1	Ача-пăча сăмахлăхĕ	1	2	0	0
6	**Раздел 6 . МЕШЕХЕТ ПОЭЗИЙĔ**	**2**	**4**	**0**	**6**
6.1	Çулталăк çаврăнăш йăли-йĕркипе сăмахлăхĕ.	1	2	0	0
6.2	Ĕмĕр çаврăнăш йăли-йĕркипе сăмахлăхĕ	1	2	0	6
7	**Раздел 7.ЧĂВАШ ХАЛĂХ**	**1**	**2**	**0**	**0**

	ЛИРИКИ				
7.1	Чăваш халăх лирики тата ăрăм-çăрăм поэзийĕ	1	2	0	0
	Итого	**16**	**32**	**0**	**24**

4.2. Содержание дисциплины, структурированное по разделам (темам)

Курс лекционных занятий

№	Наименование раздела / темы дисциплины	Содержание
1	**Раздел 1. Мĕн вăл фольклор?**	
1.1	Мĕн вăл фольклор?	«Фольклор» термин дефиницийĕсем. Фольклор - халăх ӳнерĕ. Вăл ытти ӳнерсемпе çыхăнуллă пулни, унăн уйрăмлах паллисем. Сăмахлăхпа истори, халăх философийĕ, мораль, этика, педагогика тата гуманитари ăслăхĕсем çыхăнса тăни.Фольклор тата литература. Фольклористика тата литература пĕлĕвĕ. Вĕсен хушшинчи пĕрпеклĕхсемпе уйрăмлăхсем.Фольклор хайлавĕсен вариантлăхĕ (вариантность).Фольклор аталанăвĕнчи уйрăм çынпа халăх. Фольклор произведенийĕсем улшăнса пыни.Фольклорăн халăх пурнăçĕнчи вырăнĕ. Фольклористика - фольклора тĕпчекен наука. Халăх сăмахлах пуянлахне тĕпчекен ăслайăн мелĕсемпе меслечĕсем: генетика мелĕ; историлле типологи мелĕ; танлаштару мелĕ; танлаштаруллă историллĕ структура мелĕ; структурăлла типологи мелĕ; функцилле социологи мелĕ; контакт мелĕ; комплекслă мел.Фольклор инфраструктури. Фольклора пухса тĕпчекен учрежденисем. Фольклора аталантаракан учрежденисем. Фольклора пропагандăлакан учрежденисем.
3	**Раздел 3.ЧĂВАШ ХАЛĂХ СĂМАХ ӲНЕРĔН ЖАНРĔСЕМ**	
3.1	Чăваш халăх сăмах унерĕн жанрĕсем.	Сăмах хайлавĕсен тĕсĕсем, жанрĕсем, жанр пайăрăмĕсем. Жанр паллисем. Текстра палăрса юлнă пурнăç ӳкерчĕкĕ. Пурнăçри ӳкерчĕке сăнарланин уйрăмлăхĕсем. Текстри пӳплев тытăмĕ. Текстăн фонетика, лексика тата синтаксис хăйне евĕрлĕхĕ. Сасă эрешлĕхĕ, кĕвĕлĕхĕ. Састашлăх (рифма).Чăваш фольклорĕн жанрĕсем, вĕсене ушкăнлас ыйту.Идейăпа илемлĕх принципĕсен пĕрлĕхĕ. Жанрсен хушшинчи çыхăнусем: жанрсен хурăнташлăхĕ, иерархийĕ.Пĕр жанр тепĕр жанра кĕни. Пĕр жанр тепĕр жанра куçни. Жанрсем аталанса пыни, улшăнни. Тĕрлĕ жанрсенче пĕрешкел пулăмсем аталанни.
4	**Раздел 4.ЧĂВАШ ХАЛĂХ СĂМАХ ӲНЕРĔН ПРОЗА ЖАНРĔСЕМ**	
4.1	Чăваш халăх сăмах унерĕн проза жанрĕсем.	Проза жанрĕсем çинчен пĕтĕмĕшле ăнлантарни. «Халап» тата «Юмах» терминсен уйрăмлăхĕсем. «Халап» термин содержанийĕ. Халап ушкăнĕсем. Халап сюжечĕн кăтартмăшĕсем. «Юмах» термин содержанийĕ.Юмах ушкăнĕсем. Юмах сюжечĕсен кăтартмăшĕсем.
4.2	Миф.	«Миф», «Мифологи» терминсем, вĕсен пулăвĕпе пĕлтерĕшĕсем. Мифла шухăшлав аталанăвĕ, унăн паллисем. Мифсен нумай

		вариантлăхĕ. Мифсен ушкăнĕсем. Тĕп мифсем. Космогони халапĕсемпе космологи ăнлавĕсем. Этиологи халапĕсем. Çĕр-шыв (географи объекчĕсемпе ландшафт) пулса кайни ёинчен калакан халапсем. Астрологи халапĕсем. Ӳсен-тăран тĕнчи пулса кайни çинчен калакан халапсем. Чĕр чун тĕнчи пулса кайни çинчен калакан халапсем. Этем пулса кайни çинчен калакан халапсем. Культура объекчĕсем пулса кайни ёинчен калакан халапсем. Эсхатологи халапĕсем. Теологи халапĕсем. Турă, турă умĕнче тăракансем, ыр-хаярсем, усал-тĕселсем ёинчен калакан халапсем. Авалхи чăваш пантеонĕпе пандемониумĕ. Чăваш космологийĕ. «Тĕнче ĕлки» («модель мира») ăнлав. Тăралла (вертикаллĕ) тата урлăлла (горизонталлĕ) тĕнче ĕлки. Тĕнче тытăмĕ: çӳлти тĕнче, çут тĕнче, леш тĕнче, аялти тĕнче. «Тĕнче ĕлкин» тытăмне йĕркелесе тăракан тĕп объектсем. Тĕнче талккăшĕ (мировое пространство, космическая платформа). Тĕнче варри. Тĕнче хĕрри. «Тĕнче кăвапи». Ама ту. Ама йывăç. Çутă (сĕтлĕ) кӳлĕ. Демиургсем – тĕнчене кĕвĕлентерсе тăракан хăватсен сăнарĕсем. Элементалсем – тĕнчене пултарнă тĕп элементсен персоналлă сăнарĕсем (Çĕр йышĕ, Шыв йышĕ, Вут йышĕ, Çил йышĕ).Тĕрлĕ калăпăшлă тĕнче ĕлкисем: аслă (мăн) тĕнче (макрокосм), вăта тĕнче (мезокосм) тата кĕçĕн тĕнче (микрокосм). Çут çанталăкпа (аслă тĕнче) хура халăх (социум – вăта тĕнче) тата хар кам çын (индивидуум – кĕçĕн тĕнче) пĕр-пĕринпе тачă çыхăнса тăни.Чăваш мифологийĕ аталанни. Чăваш мифĕсене пухса тĕпчени, пичетлесе кăларни. Чăваш мифĕсен пуххисем. Чăваш мифĕсене тишкерсе çырнă ĕçсем. Мифологи – халăх ӳнерĕсен вăрттăнлăхне тĕпчесе пĕлмелли никĕс. Мифологи ăнлавĕсем тĕрлĕ йышши текстсене йĕркелесе тăни. Пуплев (вербальный) тексчĕ тата мифологи. Сăнарлă (изобразительный, иконографический) текст тата мифологи. Япала (объектный) тексчĕ тата мифологи. Ĕç-хĕл (акциональный) тексчĕ тата мифологи. Этем пур япалана та тĕнче ĕлкипе çураçтарса пыма тăрăшнин сăлтавĕ.
4.3	Улăп тата аваллăх халапĕсем.	Эпикăлла шухăшлав уйрăмлăхĕсем. Улăп халапĕсен жанр уйрăмлăхĕсемпе поэтики.Улăп халапĕсем – чăвашăн авалхи паттăрлăх эпос тĕсĕсем, вĕсем йĕркеленнĕ тапхăрсем, вырăнсем. Улăп халапĕсене пухса пичетлекен этнографсемпе фольклористсем. Чи малтан пичетленнĕ халап тĕслĕхĕсем. Улăп халапĕсенче чăваш халăхĕ авал куçса çӳрекен халăх пулни палăрни. «Улăп» тата «улпут» сăмахсен этимологи çыхăнăвĕсем. Авалхи пурнăçри «улăпсен» вырăнĕ. Улăп халапĕсем тата уйрăм (ятлă) паттăрсем çинчен калакан халапсем. Улăп сăнарĕ: сăн-пичĕ, пӳ-сийĕ, тумĕ, вăй-халĕ, кил-çурчĕ, хуçалăхĕ. Улăп ĕçĕ-хĕлĕ: сунарçă, выльăх кĕтĕвĕ пăхни, ака-суха туни. Улăп кĕрешĕвĕ. Улăп тулашри тăшмансемпе е халăхсемпе кĕрешни çинчен калакан сюжетсем. «Эпос» термин. Унăн пĕлтерĕшĕ. Мифла эпос тата паттăрлăх (героический) эпосĕ, вĕсен тĕсĕсем. Фольклористсемпе этнографсем чăваш эпосĕ çинчен калана шухăшсем. Чăваш эпосĕ пĕтнин, çухалнин салтавĕсем. Улăп халапесем тата чăваш эпосĕн паллисем. Мăн кĕрӳ такмакĕсенче, паттăр юмахĕсенче тата ытти жанрсенче палăрса юлни. Аваллăх

		халапĕсен жанр паллисем. Логика шухăшлавĕн палăрăмĕсем. Аваллăх халапĕсем аталанса кайни. Халапсен пурнăçри вырăнĕ. Халапсене пухса тĕпчекенсем. Аваллăх халапĕсен ушкăнĕсем. Аваллăхри паллă пулăмсем (событисем) çинчен калакан халапсем. Авалхи паллă çынсем çинчен калакан халапсем. Аваллăх халапĕсенче халăх кун-çулĕн тапхăрĕсем палăрни. Авалхи пăлхарсемпе çыхăннă халапсем, вĕсен уйрăмлăхĕсемпе поэтики.Атăлçи пăлхарсем монгол-тутарсене хирĕç кĕрешни. Чăвашсем вырăс çарĕсене Хусан ханлăхне çĕнсе илме пулăшни çинчен калакан халапсем. Чăваш халăхĕн вырăс патшалăхĕнчи пурнăçĕпе кĕрешĕвĕ çинчен калакан халапсем, вĕсен социалла политикăлла пĕлтерĕшĕ. С. Разинпа унăн çыннисем çинчен калакан халапсем, вĕсен тематики, чăнлăхĕ, сăнарĕсем, шухăшĕ. Чăваш халăхĕ Е. И. Пугачев ертсе пыракан хресчен вăрçине хутшăнни çинчен калакан халапсем, вĕсен тематики, шухăшĕ. Чăваш халăхĕн XIV–XV ĕмĕрĕсенчи пурнăçĕпе кĕрешĕвĕ çинчен калакан аваллăх халапĕсем. Чăваш халăхĕн XVI-XX ĕмĕрсенчи пурнăçĕ çинчен калакан аваллăх халапĕсем. Тавралăх халапĕсен жанр паллисем. Тавралăх халапĕсенчи чăнлăхпа фантази. Тавралăх халапĕсене пухни, тĕпчени, пичетлени. Тавралăх халапĕсен ушкăнĕсем. Топологи халапĕсен ушкăнĕсем. Топологи халапĕсен тĕсĕсем. Ял-хуласем пуĕланса кайни çинчен калакан халапсем. Вырăнти географи объекчĕсем пулса кайни çинчен калакан халапсем. Топоними халапĕсен ушкăнĕсем. Ял-хула ячĕсем çинчен калакан халапсем. Вырăнти географи объекчĕсен ячĕсем çинчен калакан халапсем. Урам халапĕсем. Шыв-шур халапĕсем. Улăх-çаран халапĕсем. Ĕшне халапĕсем. Вăрман халапĕсем. Сăрт-ту ячĕсем çинчен калакан халапсем. Çул, кĕпер, арман халапĕсем. Масар ячĕсем çинчен калакан халапсем. Ытти микротопонимсен ячĕсем çинчен калакан халапсем. Тавралăх халапĕсен поэтикипе стилĕ. Тавралăх халапĕсен хăйне евĕрлĕхĕ.
4.4	Тĕшмĕш халапĕсем	Тĕшмĕш халапĕсен жанр паллисем, вĕсем халăх ĕненĕвĕпе çыхăнни.Тĕшмĕш халапĕсене пухни, тĕпчени, пичетлени. Тĕшмĕш халапĕсен ушкăнĕсем. Çӳлти тĕнче çинчен калакан халапсем. Çут тĕнче çинчен калакан халапсем. Аялти тĕнче çинчен калакан халапсем. Этем кун-çулепе шăпи çинчен калакан халапсем. Тĕшмĕш халапĕсен хăйевĕрлĕхĕ, вĕсен поэтики.
4.5	Чăваш халăх юмахĕсем. Янавар юмахĕ.	Юмах жанрĕн паллисем. Юмах-сăмах вĕççĕн çӳрекен калуллă-пӳплевлĕ жанр. Юмахри чăнлăхпа фантази хушшинчи шайлашу. Юмахсенче тĕрлĕ сюжет çаврăмĕсем умлă-хыçлă сыпăнса пыни. Юмахсен калăпăшĕ. Юмахсенчи çирĕпленсе ларнă сюжет ярăмĕсем. Юмахсенчи типлă сăнарсем. Юмахра пулса иртекен ĕç-хĕлсен вăхăчĕпе вырăнĕ. Юмахсенче авалхи кил-йыш шайĕнчи ĕç-пуçсем тĕп вырăнта тăни. Юмахсене çынсем ĕненмесĕр тăнин сăлтавĕсем.Юмахсене ытти калуллă-пӳплевлĕ жанрсенчен уйăрса илме май паракан паллăсем. Юмах тата тĕнче курăм халапĕ. Юмах тата халап. Юмах тата легенда. Юмах тата месек (анекдот). Юмах тата ăсмах (меморат).Чăваш халăх юмахĕсене пухни, пичетлени тата тĕпчени.Юмахсене ушкăнламалли принципсем.

		Юмахсене тематика тăрăх ушкăнлани. Юмахсене персонажсем тăрăх ушкăнлани. Юмахсене тĕп сюжет çаврăмĕ тăрăх ушкăнлани. Ку мелсен çитменлĕхĕсем. Юмахсене тĕп геройсем тăрăх ушкăнлани. Юмахсен композицийĕпе поэтики. Юмах пуçламăшĕпе юмах тĕплемĕшĕ. Юмахсем тĕрĕлĕ сюжет ярăмĕсенчен тăни. Сюжет ярăмĕсене сыпăнтарса (шараçлантарса) пымалли йĕрке (кумуляци принципĕ). Юмахсенчи çирĕпленсе ларнă сăмах çаврăнăшĕсен вырăнĕ. Чăваш юмахĕсенчи "тет" сăмахăн вырăнĕпе пĕлтерĕшĕ. Юмахсенче кашни ĕç-пуçа виçĕ хут каласа пынин сăлтавĕсем. Чăваш халăх юмахĕсен ушкăнĕсемпе тĕсĕсем. Янавар (чĕр чун) юмахĕ. Паттăр юмахĕ. Нараста юмахĕ. Шаймăк (йăла) юмахĕ.Янавар (чĕр чун) юмахĕ. Янавар юмахĕсен темисемпе шухăшĕсем. Янавар юмахĕсен ушкăнĕсем. Янавар юмахĕсенче чĕр чунсене этем евĕрлĕ туса сăнарлани. Янавар юмахĕсем тотемизм халапĕсенчен аталанса кайни. Янавар юмахĕсенче ĕçсем этемпе чĕр чун хушшинче пулса иртни, вĕсенче этем çиеле тухни, чĕр чунсене ăсĕ-тăнĕпе çĕнтерни.Янавар юмахĕсен сюжечĕсемпе сăнарсен пуянлăхĕ. Вĕсенче тĕрлĕ тискер кайăксем, выльăх-чĕрлĕх, вĕçен-кайăк, пулăсем, хурт-кăпшанкă тĕп вырнта тăни. Янавар юмахĕсен композицийĕ.Янавар юмахĕсенче халăхăн тĕнче курăмĕ, шухăшлав пуянлăхĕ, ăс-тăн пултарулăхĕ, чĕлхе-çăвар ӳнерĕ, сăмах-юмах ăсталăхĕпе илемлĕхĕ палăрни. Юмахсем ĕмĕрсем хушши якалса, илемленсе, системăланса пыни.
4.6	Паттăр юмахĕ.	Паттăр юмахĕсем. Паттăр юмахĕсене ушкăнлас принципсем. Паттăр юмахĕсен сюжет ушкăнĕсем.Паттăр юмахĕсенчи сăнарсем, вĕсен ушкăнĕсем. Паттăр юмахĕсенчи миф тата пурнăçри чăнлăх (авалхи, каярахри) паллисем. Чăн паттăр тĕлĕнмелле çурални, ӳсни, паттăр ĕçе хатĕрленни; паттăрăн ĕçĕсем. Паттăра пулăшакан ăынсем (ватă арçынсемпе хĕрарăмсем). Паттăра пулăшакан чĕр чунсем, япаласем. Паттăра хирĕçле вăйсем: усалсем, чике старик, хур сухалсем, çĕленсем, хурчăка паттăрсем, суя паттăрсем, арăмĕсем, ют çĕр-шыв патшисем. Паттăр юмахĕн тытăмĕ: экспозици, зачин, ĕç аталанăвĕ, ĕç вĕçленĕвĕ. Юмахсен тытăмĕнчи, аталанăвĕнчи (сюжетри), сăнарсене сăнланинчи, санарсен калаçăвĕнчи, юмах чĕлхинчи çирĕпленнĕ (традицие кĕнĕ) сăнарлăх формулисем. Паттăр юмахĕсен поэтики.Чăваш халăхĕн паттăр юмахĕсемпе ытти халахсен юмахĕсен пĕрпеклĕхĕсем (типологи).
4.7	Нараста юмахĕ.	«Нараста юмахĕ» термин.Нараста юмахĕсем пулса кайни. Нараста юмахĕсече ăру тапхăрĕнчи хĕр-упраççен инициации ĕрки палăрса юлни. Нараста юмахĕн жанр паллийĕсем. Нараста юмахĕемпе ытти юмахсен хушшинчи пĕрпеклĕхсемпе уйрăмлăхсем. Нараста юмахĕсене пухни, тĕпчени. Вĕсем тĕрлĕ юмах пуххийĕсенче пичетленни. Нараста юмахĕсене ушкăнлани.Нараста юмахĕсен сюжечĕсемпе темисем. Нараста юмахĕсенчи сăнарсем. Сăнарсене тăвас ăсталăх. Нараста юмахĕсен композицийĕпе илемлĕх мелĕсем.

4.8	Шаймăк юмахĕ. Месек.	«Шаймăк юмахĕ» термин.Шаймăк юмахĕ аталанса кайни. Паттар юмахĕпе шаймак юмахĕ хушшинчи пĕрпеклĕхсемпе уйрăмлахсемШаймăк юмахĕсен жанр паллисем. Шаймăк юмахĕсем янавар, паттăр, нараста юмахĕсенчен уйрăлса тăни. Юмахсенчи чăнлăхпа фантази.Шаймăк юмахĕсене пухни, тĕпчени, пичетлени.Шаймăк юмахĕсен тĕсĕсемпе уйрăмлăхĕсем. Юмахсенчи паллăрах сюжетсемпе темăсем. Шаймăк юмахĕсенчи сăнарсен пуянлăхĕ. Сăнарсен характеристики.Шаймăк юмахĕсен поэтикипе стилĕ.Шаймăк юмахĕсенчи кулăшпа сатира.«Месек» термин.Чăваш фольклорĕнчи месек жанрĕн паллисем.Месексене пухни, тĕпчени, пичетлени.Месексен ушкăнĕсем.Чăваш месекĕсен поэтики, вĕсенче калаканăн чĕлхе пуянлăхĕ паларни.
4.9	Пареми.	. Вак жанрсен ушкăнĕсем.Ăса вĕрентсе каланисем.Тĕшмĕш.Нисеп. Сăмах вăййисем.Тупмалли юмахсем.Ăс-хакăл паремисем. Ваттисен сăмахĕсемпе каларăшсем.Ваттисен сăмахĕсен тĕсĕсем. Афоризмсем.Канашсем.Пелеризмсем.Пушмăлча (Присловье). Сăнавсем. Реаллă сăнавсем. Тĕшмĕшле сăнавсем. Ăрăмлă санавсем.Ĕненӳ.
5	**Раздел 5. АЧА-ПĂЧА СĂМАХЛĂХĔ**	
5.1	Ача-пăча сăмахлăхĕ	Пепкелĕх. Ăслисем ачасем валли хайланă сăмахлăх жанрĕсем.Аслисен фольклорĕнчен шалти семантикине çухатса куçнă сăмахлах.Ача-пăча сăмахлăхĕ.Ачасем хăйсем хывнă сăмахлăх тĕслĕхĕсем.
6	**Раздел 6 . МЕШЕХЕТ ПОЭЗИЙĔ**	
6.1	Çулталăк çаврăнăш йăли-йĕркипе сăмахлăхĕ.	Хĕллехи уявсем.Çурхи уявсем.Çуллахи уявсем.Кĕрхи уявсем.
6.2	Ĕмĕр çаврăнăш йăли-йĕркипе сăмахлăхĕ	Пепкелĕх.Ачалăх.Яш-кĕрĕм. Куçăм.Ватлăх.Виле. Пытару. Асăну йăли-йĕркипе сăмахлăхĕсем.
7	**Раздел 7.ЧĂВАШ ХАЛĂХ ЛИРИКИ**	
7.1	Чăваш халăх лирики тата ăрăм-çăрăм поэзийĕ	Чăваш халăх лирики. Сăвă-юрă сăнарлăхĕ.Юрра пухни, тĕпчени, пичетлени.Халăх юррисен ушкăнĕсем. Такмак жанрĕн аталанăвĕ.Пейĕтсем.Ĕç юррисем.Хăна-вĕрлĕ юррисем.Чĕлхесем. Вĕрӳ-суру чĕлхисен тытăмĕ. Чĕлхесен этем пурнăçĕнчи вырăнĕ.Юмăç чĕлхисем. Тухатмăш чĕлхисем.Кĕлĕсем. Харкам кĕллисем.Çемье кĕллисем. Ял-йыш кĕллисем.Пехил. Пил.Халал. Ылхан сăмахĕсем.

Курс практических/семинарских занятий

№	Наименование раздела / темы дисциплины	Содержание
1	**Раздел 1. Мĕн вăл фольклор?**	
1.1	Мĕн вăл фольклор?	1. «Фольклор» термин дефиницийĕсем. Фольклор - халăх ӳнерĕ. Вăл ытти ӳнерсемпе çыхăнуллă пулни, унăн уйрăмлах

		паллисем. Сăмахлăхпа истори, халăх философийĕ, мораль, этика, педагогика тата гуманитари ăслăхĕсем çыхăнса тăни. 2. Фольклор тата литература. Фольклористика тата литература пĕлĕвĕ. Вĕсен хушшинчи пĕрпеклĕхсемпе уйрăмлăхсем. 3. Фольклор хайлавĕсен вариантлăхĕ (вариантность). 4. Фольклор аталанăвĕнчи уйрăм çынпа халăх. 5. Фольклор произведенийĕсем улшăнса пыни. 6. Фольклорăн халăх пурнăçĕнчи вырăнĕ. 7. Фольклористика - фольклора тĕпчекен наука. 8. Халăх сăмахлах пуянлахне тĕпчекен ăслайăн мелĕсемпе меслечĕсем: генетика мелĕ; историлле типологи мелĕ; танлаштару мелĕ; танлаштаруллă историллĕ структура мелĕ; структурăлла типологи мелĕ; функцилле социологи мелĕ; контакт мелĕ; комплекслă мел. 9. Фольклор инфраструктури. 10. Фольклора пухса тĕпчекен учрежденисем. 11. Фольклора аталантаракан учрежденисем. 12. Фольклора пропагандăлакан учрежденисем.
2	**Раздел 2. ЧĂВАШ ХАЛĂХ СĂМАХЛĂХНЕ ПУХСА ТĔПЧЕНИ**	
2.1	Чăваш халăх сăмахлăхне пухса тĕпчени.	1. Чăваш халăх сăмахлăхне пухса тĕпченин историографийĕ. 2. Чăваш фольклористикин ум историйĕ. 3. Сĕм авалхи тапхăр. Китай ăсчахĕсен ĕçĕсенче авалхи тĕрĕк ăрăвĕсен сăмахлăх ўнерĕ палăрса юлни. 4. Авалхи пăлхар тапхăрĕ. Византи, Сири, Эрмен ăсчахĕсен ĕçĕсем. 5. Вăтам пăлхар тапхăрĕ. Араб тата перс ăсчахĕсен ĕçĕсенчи Атăлçи пăлхарсен сăмахлахĕ палăрса юлни. Ахмед ибн-Фадланба ал-Гарнати пăлхарсен сăмахлăхĕпе йăли-йĕркисем çинчен çырса хăварни. 6. Ылтăн Урта саманинчи чăваш халăх сăмахлăхне тĕпчемелли çăлкуçсем. 7. Хусан ханлăхĕ тапхăрĕнчи чăваш халăх сăмахлăхне тĕпчемелли çăлкуçсем. 8. Вырăс патшалăхĕн тапхăрĕнчи чăваш халăх сăмахлăхне тĕпчемелли çăлкуçсем. 9. XVIII–XIX ĕмĕрĕн пĕрремĕш çурринче чăваш халăх сăмахлăхне пухса тĕпчени. Чăваш фольклористикин никĕсĕ йĕркеленни (Ф. И. Тауберт (Страленберг), Г. Ф. Миллер, П. С. Паллас, И. Г. Георги т.ыт.), К. Милькович. 10. XIX ĕмĕрĕн иккĕмĕш çуррине чăваш халăх сăмахлăхне пухса тĕпчени (А. А. Фукс, В.А. Сбоев, В.П. Вишневский, В. К. Магницкий, Н. И. Золотницкий, Н. И. Ашмарин т.ыт.те) 11. XX ĕмĕр пуçламăшĕнче (пăлхавăрчченхи тапхар) чăваш халăх сăмахлăхне пухса тĕпчени, пичетлени. Чĕмпĕрти чăваш шкулĕнче халăх сăмахлхне пухни, вĕрентни. 12. 1920-1930 çулсенче чăваш халăх сăмахлăхне пухса тĕпчени. 13. 1940-1950 çулсенче чăваш халăх сăмахлăхне пухса сăнани. 14. 1960-1970 çулсенче чăваш халăх сăмахлăхне пухса

		тишкерни. 15. 1980-2000 çулсенче чăваш халăх сăмахлăхне пухса тишкерни 16. Хальхи саманара чăваш халăх сăмахлăхĕ аталанни, халăх сăмахлăхне пухни, тĕпчени, пропагандăлани. Чăваш халах сăмахлăхĕн хальхи пурнăçри тата культурăри вырăнĕ.
3	**Раздел 3.ЧĂВАШ ХАЛĂХ СĂМАХ ӐНЕРĔН ЖАНРĔСЕМ**	
3.1	Чăваш халăх сăмах унерĕн жанрĕсем.	1. Сăмах хайлавĕсен тĕсĕсем, жанрĕсем, жанр пайăрăмĕсем. Жанр паллисем. Текстра палăрса юлнă пурнăç ӳкерчĕкĕ. Пурнăçри ӳкерчĕке сăнарланин уйрăмлăхĕсем. Текстри пӳплев тытăмĕ. Текстăн фонетика, лексика тата синтаксис хăйне евĕрлĕхĕ. Сасă эрешлĕхĕ, кĕвĕлĕхĕ. Састашлăх (рифма). 2. Чăваш фольклорĕн жанрĕсем, вĕсене ушкăнлас ыйту. 3. Идейăпа илемлĕх принципĕсен пĕрлĕхĕ. 4. Жанрсен хушшинчи çыхăнусем: жанрсен хурăнташлăхĕ, иерархийĕ. 5. Пĕр жанр тепĕр жанра кĕни. Пĕр жанр тепĕр жанра куçни. Жанрсем аталанса пыни, улшăнни. 6. Тĕрлĕ жанрсенче пĕрешкел пулăмсем аталанни.
4	**Раздел 4.ЧĂВАШ ХАЛĂХ СĂМАХ ӐНЕРĔН ПРОЗА ЖАНРĔСЕМ**	
4.1	Чăваш халăх сăмах унерĕн проза жанрĕсем.	1. Проза жанрĕсем çинчен пĕтĕмĕшле ăнлантарни. «Халап» тата «Юмах» терминсен уйрăмлăхĕсем. 2. «Халап» термин содержанийĕ. 3. Халап ушкăнĕсем. 4. Халап сюжечĕн кăтартмăшĕсем. 5. «Юмах» термин содержанийĕ. 6. Юмах ушкăнĕсем. 7. Юмах сюжечĕсен кăтартмăшĕсем.
4.2	Миф.	1. «Миф», «Мифологи» терминсем, вĕсен пулăвĕпе пĕлтерĕшĕсем. 2. Мифла шухăшлав аталанăвĕ, унăн паллисем. Мифсен нумай вариантлăхĕ. 3. Мифсен ушкăнĕсем. Тĕп мифсем. Космогони халапĕсемпе космологи ăнлавĕсем. Этиологи халапĕсем. Çĕр-шыв (географи объекчĕсемпе ландшафт) пулса кайни ёинчен калакан халапсем. Астрологи халапĕсем. Ӳсен-тăран тĕнчи пулса кайни çинчен калакан халапсем. Чĕр чун тĕнчи пулса кайни çинчен калакан халапсем. Этем пулса кайни çинчен калакан халапсем. Культура объекчĕсем пулса кайни ёинчен калакан халапсем. Эсхатологи халапĕсем. Теологи халапĕсем. Турă, турă умĕнче тăракансем, ыр-хаярсем, усал-тĕселсем ёинчен калакан халапсем. Авалхи чăваш пантеонĕпе пандемониумĕ. 4. Чăваш космологийĕ. «Тĕнче ĕлки» («модель мира») ăнлав. Тăралла (вертикаллĕ) тата урлăлла (горизонталлĕ) тĕнче ĕлки. Тĕнче тытăмĕ: çӳлти тĕнче, çут тĕнче, леш тĕнче, аялти тĕнче. «Тĕнче ĕлкин» тытăмне йĕркелесе тăракан тĕп объектсем. Тĕнче талккăшĕ (мировое пространство, космическая платформа).

		Тĕнче варри. Тĕнче хĕрри. «Тĕнче кăвапи». Ама ту. Ама йывăç. Çутă (сĕтлĕ) кӳлĕ. Демиургсем – тĕнчене кĕвĕлентерсе тăракан хăватсен сăнарĕсем. Элементалсем – тĕнчене пултарнă тĕп элементсен персоналлă сăнарĕсем (Çĕр йышĕ, Шыв йышĕ, Вут йышĕ, Çил йышĕ). 5. Тĕрлĕ калăпăшлă тĕнче ĕлкисем: аслă (măн) тĕнче (макрокосм), вăта тĕнче (мезокосм) тата кĕçĕн тĕнче (микрокосм). Çут çанталăкпа (аслă тĕнче) хура халăх (социум – вăта тĕнче) тата хар кам çын (индивидуум – кĕçĕн тĕнче) пĕр-пĕринпе тачă çыхăнса тăни. 6. Чăваш мифологийĕ аталанни. Чăваш мифĕсене пухса тĕпчени, пичетлесе кăларни. Чăваш мифĕсен пуххисем. Чăваш мифĕсене тишкерсе çырнă ĕçсем. 7. Мифологи – халăх ӳнерĕсен вăрттăнлăхне тĕпчесе пĕлмелли никĕс. Мифологи ăнлавĕсем тĕрлĕ йышши текстсене йĕркелесе тăни. Пуплев (вербальный) тексчĕ тата мифологи. Сăнарлă (изобразительный, иконографический) текст тата мифологи. Япала (объектный) тексчĕ тата мифологи. Ĕç-хĕл (акциональный) тексчĕ тата мифологи. Этем пур япалана та тĕнче ĕлкипе çураçтарса пыма тăрăшнин сăлтавĕ.
4.3	Улăп тата аваллăх халапĕсем.	1. Эпикăлла шухăшлав уйрăмлăхĕсем. Улăп халапĕсен жанр уйрăмлăхĕсемпе поэтики. 2. Улăп халапĕсем – чăвашăн авалхи паттăрлăх эпос тĕсĕсем, вĕсем йĕркеленнĕ тапхăрсем, вырăнсем. 3. Улăп халапĕсене пухса пичетлекен этнографсемпе фольклористсем. Чи малтан пичетленнĕ халап тĕслĕхĕсем. 4. Улăп халапĕсенче чăваш халăхĕ авал куçса çӳрекен халăх пулни палăрни. «Улăп» тата «улпут» сăмахсен этимологи çыхăнăвĕсем. Авалхи пурнăçри «улăпсен» вырăнĕ. 5. Улăп халапĕсем тата уйрăм (ятлă) паттăрсем çинчен калакан халапсем. 6. Улăп сăнарĕ: сăн-пичĕ, пӳ-сийĕ, тумĕ, вăй-халĕ, кил-çурчĕ, хуçалăхĕ. Улăп ĕçĕ-хĕлĕ: сунарçă, выльăх кĕтĕвĕ пăхни, ака-суха туни. Улăп кĕрешĕвĕ. Улăп тулашри тăшмансемпе е халăхсемпе кĕрешни çинчен калакан сюжетсем. 7. «Эпос» термин. Унăн пĕлтерĕшĕ. Мифла эпос тата паттăрлăх (героический) эпосĕ, вĕсен тĕсĕсем. 8. Фольклористсемпе этнографсем чăваш эпосĕ çинчен каланă шухăшсем. Чăваш эпосĕ пĕтнин, çухалнин салтавĕсем. Улăп халапесем тата чăваш эпосĕн паллисем. Мăн кĕрӳ такмакĕсенче, паттăр юмахĕсенче тата ытти жанрсенче палăрса юлни. 9. Аваллăх халапĕсен жанр паллисем. Логика шухăшлавĕн палăрăмĕсем. Аваллăх халапĕсем аталанса кайни. Халапсен пурнăçри вырăнĕ. Халапсене пухса тĕпчекенсем. 10. Аваллăх халапĕсен ушкăнĕсем. Аваллăхри паллă пулăмсем (событисем) çинчен калакан халапсем. Авалхи паллă çынсем çинчен калакан халапсем. Аваллăх халапĕсенче халăх кун-çулĕн тапхăрĕсем палăрни. Авалхи пăлхарсемпе çыхăннă халапсем, вĕсен уйрăмлăхĕсемпе поэтики.

		11. Атӑлҫи пӑлхарсем монгол-тутарсене хирӗҫ кӗрешни. Чӑвашсем вырӑс ҫарӗсене Хусан ханлӑхне ҫӗнсе илме пулӑшни ҫинчен калакан халапсем. 12. Чӑваш халӑхӗн вырӑс патшалӑхӗнчи пурнӑҫӗпе кӗрешӗвӗ ҫинчен калакан халапсем, вӗсен социалла политикӑлла пӗлтерӗшӗ. 13. С. Разинпа унӑн ҫыннисем ҫинчен калакан халапсем, вӗсен тематики, чӑнлӑхӗ, сӑнарӗсем, шухӑшӗ. 14. Чӑваш халӑхӗ Е. И. Пугачев ертсе пыракан хресчен вӑрҫине хутшӑнни ҫинчен калакан халапсем, вӗсен тематики, шухӑшӗ. 15. Чӑваш халӑхӗн XIV–XV ӗмӗрӗсенчи пурнӑҫӗпе кӗрешӗвӗ ҫинчен калакан аваллӑх халапӗсем. 16. Чӑваш халӑхӗн XVI-XX ӗмӗрсенчи пурнӑҫӗ ҫинчен калакан аваллӑх халапӗсем. 17. Тавралӑх халапӗсен жанр паллисем. Тавралӑх халапӗсенчи чӑнлӑхпа фантази. Тавралӑх халапӗсене пухни, тӗпчени, пичетлени. 18. Тавралӑх халапӗсен ушкӑнӗсем. Топологи халапӗсен ушкӑнӗсем. Топологи халапӗсен тӗсӗсем. Ял-хуласем пуӗланса кайни ҫинчен калакан халапсем. Вырӑнти географи объекчӗсем пулса кайни ҫинчен калакан халапсем. 19. Топоними халапӗсен ушкӑнӗсем. Ял-хула ячӗсем ҫинчен калакан халапсем. Вырӑнти географи объекчӗсен ячӗсем ҫинчен калакан халапсем. Урам халапӗсем. Шыв-шур халапӗсем. Улӑх-ҫаран халапӗсем. Ӗшне халапӗсем. Вӑрман халапӗсем. Сӑрт-ту ячӗсем ҫинчен калакан халапсем. Ҫул, кӗпер, арман халапӗсем. Масар ячӗсем ҫинчен калакан халапсем. Ытти микротопонимсен ячӗсем ҫинчен калакан халапсем. Тавралӑх халапӗсен поэтикипе стилӗ. Тавралӑх халапӗсен хӑйне евӗрлӗхӗ.
4.4	Тӗшмӗш халапӗсем	1. Тӗшмӗш халапӗсен жанр паллисем, вӗсем халӑх ӗненӗвӗпе ҫыхӑнни. 2. Тӗшмӗш халапӗсене пухни, тӗпчени, пичетлени. 3. Тӗшмӗш халапӗсен ушкӑнӗсем. Ҫӳлти тӗнче ҫинчен калакан халапсем. Ҫут тӗнче ҫинчен калакан халапсем. Аялти тӗнче ҫинчен калакан халапсем. Этем кун-ҫулепе шӑпи ҫинчен калакан халапсем. 4. Тӗшмӗш халапӗсен хӑйевӗрлӗхӗ, вӗсен поэтики.
4.5	Чӑваш халӑх юмахӗсем. Янавар юмахӗ.	1. Юмах жанрӗн паллисем. Юмах-сӑмах вӗҫҫӗн ҫӳрекен калуллӑ-пӳплевлӗ жанр. Юмахри чӑнлӑхпа фантази хушшинчи шайлашу. Юмахсенче тӗрлӗ сюжет ҫаврӑмӗсем умлӑ-хыҫлӑ сыпӑнса пыни. Юмахсен калӑпӑшӗ. Юмахсенчи ҫирӗпленсе ларнӑ сюжет ярӑмӗсем. Юмахсенчи типлӑ сӑнарсем. Юмахра пулса иртекен ӗҫ-хӗлсен вӑхӑчӗпе вырӑнӗ. Юмахсенче авалхи кил-йыш шайӗнчи ӗҫ-пуҫсем тӗп вырӑнта тӑни. Юмахсене ҫынсем ӗненмесӗр тӑнин сӑлтавӗсем. 2. Юмахсене ытти калуллӑ-пӳплевлӗ жанрсенчен уйӑрса илме май паракан паллӑсем. Юмах тата тӗнче курӑм халапӗ. Юмах тата халап. Юмах тата легенда. Юмах тата месек

		(анекдот). Юмах тата ăсмах (меморат). 3. Чăваш халăх юмахĕсене пухни, пичетлени тата тĕпчени. 4. Юмахсене ушкăнламалли принципсем. Юмахсене тематика тăрăх ушкăнлани. Юмахсене персонажсем тăрăх ушкăнлани. Юмахсене тĕп сюжет çаврăмĕ тăрăх ушкăнлани. Ку мелсен çитменлĕхĕсем. Юмахсене тĕп геройсем тăрăх ушкăнлани 5. Юмахсен композицийĕпе поэтики. Юмах пуçламăшĕпе юмах тĕплемĕшĕ. Юмахсем тĕрĕлĕ сюжет ярăмĕсенчен тăни. Сюжет ярăмĕсене сыпăнтарса (шараçлантарса) пымалли йĕрке (кумуляци принципĕ). Юмахсенчи çирĕпленсе ларнă сăмах çаврăнăшĕсен вырăнĕ. Чăваш юмахĕсенчи “тет” сăмахăн вырăнĕпе пĕлтерĕшĕ. Юмахсенче кашни ĕç-пуçа виçĕ хут каласа пынин сăлтавĕсем 6. Чăваш халăх юмахĕсен ушкăнĕсемпе тĕсĕсем. Янавар (чĕр чун) юмахĕ. Паттăр юмахĕ. Нараста юмахĕ. Шаймăк (йăла) юмахĕ. 7. Янавар (чĕр чун) юмахĕ. Янавар юмахĕсен темисемпе шухăшĕсем. 8. Янавар юмахĕсен ушкăнĕсем. 9. Янавар юмахĕсенче чĕр чунсене этем евĕрлĕ туса сăнарлани. Янавар юмахĕсем тотемизм халапĕсенчен аталанса кайни. 10. Янавар юмахĕсенче ĕçсем этемпе чĕр чун хушшинче пулса иртни, вĕсенче этем çиеле тухни, чĕр чунсене ăсĕ-тăнĕпе çĕнтерни. 11. Янавар юмахĕсен сюжечĕсемпе сăнарсен пуянлăхĕ. Вĕсенче тĕрлĕ тискер кайăксем, выльăх-чĕрлĕх, вĕçен-кайăк, пулăсем, хурт-кăпшанкă тĕп вырнта тăни. 12. Янавар юмахĕсен композицийĕ. 13. Янавар юмахĕсенче халăхăн тĕнче курăмĕ, шухăшлав пуянлăхĕ, ăс-тăн пултарулăхĕ, чĕлхе-çăвар ӳнерĕ, сăмах-юмах ăсталăхĕпе илемлĕхĕ палăрни. Юмахсем ĕмĕрсем хушши якалса, илемленсе, системăланса пыни.
4.6	Паттăр юмахĕ.	1. Паттăр юмахĕсем. Паттăр юмахĕсене ушкăнлас принципсем. 2. Паттăр юмахĕсен сюжет ушкăнĕсем. 3. Паттăр юмахĕсенчи сăнарсем, вĕсен ушкăнĕсем. 4. Паттăр юмахĕсенчи миф тата пурнăçри чăнлăх (авалхи, каярахри) паллисем. 5. Чăн паттăр тĕлĕнмелле çурални, ӳсни, паттăр ĕçе хатĕрленни; паттăрăн ĕçĕсем. 6. Паттăра пулăшакан ăынсем (ватă арçынсемпе хĕрарăмсем). Паттăра пулăшакан чĕр чунсем, япаласем. 7. Паттăра хирĕçле вăйсем: усалсем, чике старик, хур сухалсем, çĕленсем, хурчăка паттăрсем, суя паттăрсем, арăмĕсем, ют çĕр-шыв патшисем. 8. Паттăр юмахĕн тытăмĕ: экспозици, зачин, ĕç аталанăвĕ, ĕç вĕçленĕвĕ. Юмахсен тытăмĕнчи, аталанăвĕнчи (сюжетри), сăнарсене сăнланинчи, санарсен калаçăвĕнчи, юмах чĕлхинчи çирĕпленнĕ (традицие кĕнĕ) сăнарлăх формулисем.

		9. Паттăр юмахĕсен поэтики. 10. Чăваш халăхĕн паттăр юмахĕсемпе ытти халахсен юмахĕсен пĕрпеклĕхĕсем (типологи).
4.7	Нараста юмахĕ.	1. «Нараста юмахĕ» термин. 2. Нараста юмахĕсем пулса кайни. Нараста юмахĕсече ăру тапхăрĕнчи хĕр-упраçсен инициации ĕрки палăрса юлни. 3. Нараста юмахĕн жанр паллийĕсем. Нараста юмахĕемпе ытти юмахсен хушшинчи пĕрпеклĕхсемпе уйрăмлăхсем. 4. Нараста юмахĕсене пухни, тĕпчени. Вĕсем тĕрлĕ юмах пуххийĕсенче пичетленни. 5. Нараста юмахĕсене ушкăнлани. 6. Нараста юмахĕсен сюжечĕсемпе темисем. 7. Нараста юмахĕсенчи сăнарсем. Сăнарсене тăвас ăсталăх. 8. Нараста юмахĕсен композицийĕпе илемлĕх мелĕсем.
4.8	Шаймăк юмахĕ. Месек.	1. «Шаймăк юмахĕ» термин. 2. Шаймăк юмахĕ аталанса кайни. Паттар юмахĕпе шаймак юмахĕ хушшинчи пĕрпеклĕхсемпе уйрăмлахсем 3. Шаймăк юмахĕсен жанр паллисем. Шаймăк юмахĕсем янавар, паттăр, нараста юмахĕсенчен уйрăлса тăни. Юмахсенчи чăнлăхпа фантази. 4. Шаймăк юмахĕсене пухни, тĕпчени, пичетлени. 5. Шаймăк юмахĕсен тĕсĕсемпе уйрăмлăхĕсем. Юмахсенчи паллăрах сюжетсемпе темăсем. 6. Шаймăк юмахĕсенчи сăнарсен пуянлăхĕ. Сăнарсен характеристики. 7. Шаймăк юмахĕсен поэтикипе стилĕ. 8. Шаймăк юмахĕсенчи кулăшпа сатира. 9. «Месек» термин. 10. Чăваш фольклорĕнчи месек жанрĕн паллисем. 11. Месексене пухни, тĕпчени, пичетлени. 12. Месексен ушкăнĕсем. 13. Чăваш месекĕсен поэтики, вĕсенче калаканăн чĕлхе пуянлăхĕ палăрни.
4.9	Пареми.	1. Вак жанрсен ушкăнĕсем. 2. Ăса вĕрентсе каланисем. 3. Тĕшмĕш. 4. Нисеп. 5. Сăмах вăййисем. 6. Тупмалли юмахсем. 7. Ăс-хакăл паремисем. Ваттисен сăмахĕсемпе каларăшсем. 8. Ваттисен сăмахĕсен тĕсĕсем. Афоризмсем.Канашсем.Пелеризмсем. 9. Пушмăлча (Присловье). 10. Сăнавсем. Реаллă сăнавсем. Тĕшмĕшле сăнавсем. Ăрăмлă санавсем. 11. Ĕненӳ.
5	**Раздел 5. АЧА-ПĂЧА СĂМАХЛĂХĔ**	
5.1	Ача-пăча	1. Пепкелĕх.

	сăмахлăхĕ	2. Ăслисем ачасем валли хайланă сăмахлăх жанрĕсем. 3. Аслисен фольклорĕнчен шалти семантикине çухатса куçнă сăмахлах. 4. Ача-пăча сăмахлăхĕ. 5. Ачасем хăйсем хывнă сăмахлăх тĕслĕхĕсем.
6	**Раздел 6 . МЕШЕХЕТ ПОЭЗИЙĔ**	
6.1	Çулталăк çаврăнăш йăли-йĕркипе сăмахлăхĕ.	1. Хĕллехи уявсем. 2. Çурхи уявсем. 3. Çуллахи уявсем. 4. Кĕрхи уявсем.
6.2	Ĕмĕр çаврăнăш йăли-йĕркипе сăмахлăхĕ	1. Пепкелĕх. 2. Ачалăх. 3. Яш-кĕрĕм. 4. Куçăм. 5. Ватлăх. 6. Виле. Пытару. Асăну йăли-йĕркипе сăмахлăхĕсем.
7	**Раздел 7.ЧĂВАШ ХАЛĂХ ЛИРИКИ**	
7.1	Чăваш халăх лирики тата ăрăм-çărăм поэзийĕ	1. Чăваш халăх лирики. Сăвă-юрă сăнарлăхĕ. 2. Юрра пухни, тĕпчени, пичетлени. 3. Халăх юррисен ушкăнĕсем. 4. Такмак жанрĕн аталанăвĕ. 5. Пейĕтсем. 6. Ĕç юррисем. 7. Хăна-вĕрлĕ юррисем. 8. Чĕлхесем. Вĕрӳ-суру чĕлхисен тытăмĕ. Чĕлхесен этем пурнăçĕнчи вырăнĕ. 9. Юмăç чĕлхисем. Тухатмăш чĕлхисем. 10. Кĕлĕсем. Харкам кĕллисем. 11. Çемье кĕллисем. 12. Ял-йыш кĕллисем. 13. Пехил. Пил.Халал. 14. Ылхан сăмахĕсем.